

MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

153

Na temelju članka 27. stavka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (»Narodne novine«, broj: 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 16/12, 86/12, 94/13, 152/14, 7/17 i 68/18) ministrica znanosti i obrazovanja donosi

ODLUKU

O DONOŠENJU KURIKULUMA ZA MEĐUPREDMETNU TEMU OSOBN I SOCIJALNI RAZVOJ ZA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE U REPUBLICI HRVATSKOJ

I.

Ovom Odlukom donosi se kurikulum za međupredmetnu temu **Osobni i socijalni razvoj** za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

II.

Sastavni dio ove Odluke je kurikulum međupredmetne teme **Osobni i socijalni razvoj**.

III.

Ova Odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«, a primjenjuje se od školske godine 2019./2020.

Klasa: 602-01/19-01/00026

Urbroj: 533-06-19-0016

Zagreb, 14. siječnja 2019.

Ministrica

prof. dr. sc. Blaženka Divjak, v. r.

KURIKULUM MEĐUPREDMETNE TEME ZA OSOBN I SOCIJALNI RAZVOJ ZA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE

A. SVRHA I OPIS MEĐUPREDMETNE TEME

Osobni i socijalni razvoj međupredmetna je tema koja potiče cjelovit razvoj djece i mladih osoba čija je svrha izgradnja zdrave, samopouzdanе, kreativne, produktivne, proaktivne, zadovoljne i odgovorne osobe sposobne za suradnju i doprinos zajednici. To je preduvjet za ostvarivanje svih odgojno-obrazovnih očekivanja i profesionalnoga razvoja. Osigurava uvjete za razvoj osobe koja je sposobna upravljati svojim emocionalnim, mentalnim, duhovnim i tjelesnim potencijalima s osjećajem nade i optimizmom. Na društvenoj razini pomaže uspostaviti i održavati zdrave socijalne odnose te mlade osobe priprema za njihove uloge u obitelji, radnoj okolini i društvu.

Vrijednosti učenja i poučavanja ove teme usko su povezane sa svim vrijednostima kojima ONK pridaje osobitu pozornost: znanje, solidarnost, identitet, odgovornost, integritet, uvažavanje, poduzetnost... Pridonosi razvoju osobnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta, ali i identiteta osobe kao člana globalne zajednice, koji uvažava različitosti i vidi ih kao priliku za učenje. Razvija solidarnost i potiče empatiju u neposrednoj socijalnoj okolini i globalno. Uključuje razvoj odgovornoga ponašanja te brigu za osobno zdravlje, postignuća, kvalitetu života i odnose koje pojedinac razvija. Poučava ponašanjima koja omogućuju ostvarivanje želja, potreba i potencijala bez ugrožavanja drugih.

Podrška zdravom razvoju učenika ne odnosi se samo na teme koje će se učiti i poučavati već i na odnose u odgojno-obrazovnom procesu, komunikaciju te metode rada. Osobni i socijalni razvoj, kao jedna od temeljnih kompetencija, podrazumijeva odnose međusobnog uvažavanja te aktivno sudjelovanje svih sudionika odgojno – obrazovnoga procesa.

Poučavanjem usmjerenim na učenika te odabirom razvojno primjerenih aktivnosti stvaraju se uvjeti za ostvarenje osobnih potencijala.

Za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (učenici s teškoćama i daroviti učenici) učitelji planiraju kurikulum usmjeren na učenika. Osobitosti/teškoće učenika zahtijevaju njima sukladne individualizirane/diferencirane postupke, ciljeve učenja, razinu usvojenosti odgojno-obrazovnih očekivanja, opseg i dubinu sadržaja učenja, strategije i aktivnosti poučavanja kojima se žele ostvariti postavljeni ciljevi te načini vrednovanja i ocjenjivanja ostvarenih postignuća.

Odgojno-obrazovna očekivanja ove međupredmetne teme ostvaruju se putem svih predmetnih kurikuluma i kurikuluma međupredmetnih tema u svim odgojno – obrazovnim ciklusima. Nositelji ostvarivanja očekivanja i ciljeva međupredmetne teme su odgojno-obrazovni radnici u suradnji s obitelji i zajednicom.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA

Učenici će razvijati:

sliku o sebi, samopoštovanje i samopouzdanje, prepoznavanje, prihvaćanje i upravljanje svojim emocijama i ponašanjem

empatiju te uvažavanje i prihvaćanje različitosti

socijalne i komunikacijske vještine, suradnju i timski rad

odgovorno ponašanje prema sebi i drugima u zajednici, donošenje odluka te planiranje obrazovanja, cjeloživotnog učenja i profesionalnog razvoja u suvremenom društvu i svijetu rada

strategije rješavanja problema i uspješnog suočavanja sa stresom.

Ispunjavanje navedenih ciljeva omogućuje razvoj temeljnih kompetencija te širok raspon aktivnosti stjecanja znanja, vještina i stavova. Omogućuje razumijevanje osobnoga rasta i razvoja, razvijanje zdravih životnih navika, poštovanje sebe i drugih te poimanje vrijednosti skladnih međuljudskih odnosa. Na taj način formirat će se samopouzdana, zadovoljna, aktivna i odgovorna osoba koja se brine o sebi i drugima. Učenici će usvojiti opće kulturne i civilizacijske vrijednosti koje su preduvjet za život u multikulturalnom svijetu. Upravljat će svojim životnim potrebama te biti aktivni članovi obitelji, zajednice i društva.

C. DOMENE U ORGANIZACIJI KURIKULUMA MEĐUPREDMETNE TEME

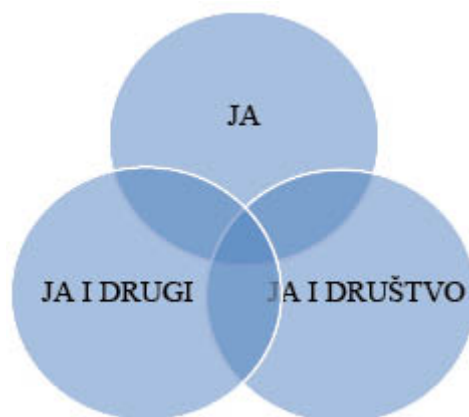
Polazište domena međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj utemeljeno je na potrebi prepoznavanja i kritičke procjene osobne i društvene vrijednosti kao bitnih činitelja koji utječu na mišljenje i djelovanje, razvijanja odgovornosti za vlastito ponašanje i život, pozitivnoga odnosa prema drugima i konstruktivnoga sudjelovanja u društvenom životu.

U svim se domenama razvijaju sposobnosti potrebne za izražavanje i zadovoljavanje vlastitih potreba i sklonosti, procjenu vlastitih sposobnosti, donošenje odluka i suradnju.

Razvijajući osobne i socijalne kompetencije, učenik gradi samopoštovanje, samopouzdanje i osjećaj vlastite vrijednosti te sigurnost u svoje sposobnosti i identitet.

Bitne odrednice domena uključuju razvoj cjelovite osobe koja će se moći brinuti o sebi, drugima i društvu u cjelini. Pritom se razvija potreba za cjeloživotnim učenjem te stvaraju uvjeti za profesionalni rast i razvoj.

Sveobuhvatna i nužna poveznica unutar domena međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj jest holistički pristup koji pomaže učenicima graditi osobni integritet, prepoznati vlastite interese i životni poziv, razviti kreativne potencijale te preuzeti odgovornost za svoj život i održivi razvoj društva.

1. slika: Odnos domena u međupredmetnoj temi Osobni i socijalni razvoj

DOMENA A – JA

Svrha domene A jest upoznavanje i prihvaćanje sebe, razvoj inicijative, ustrajnosti, samokontrole i odgovornosti s ciljem ostvarivanja osobnih potencijala te pronalaženja vlastitog puta i zadovoljstva životom.

Spoznavanjem svojih osobina, vrijednosti, potreba i interesa učenici osvještavaju svoje potencijale, područja napredovanja i moguća ograničenja bitna za cjeloživotno učenje i profesionalni razvoj. Suočavajući se s uspjesima i neuspjesima u podržavajućem okruženju, razvijaju realnu sliku o sebi, svojim sposobnostima i mogućnostima. Uče prepoznati i kontrolirati emocije te razviti toleranciju na frustracije.

Uvidom u svoje mogućnosti, uz primjereno poticanje i ohrabivanje, uče postavljati realne ciljeve i ostvariti ih uz osjećaj osobne odgovornosti. U skladu s razvojnom dobi uče sagledati probleme s različitih strana, razvijati vještinu donošenja odluka, kritički procjenjivati i izražavati svoje mišljenje.

Pozitivna slika o sebi preduvjet je za razvoj kvalitetnih odnosa te doprinos zajednici i društvu.

Domena A obuhvaća:

Opisivanje i prihvaćanje sebe i svojih osobina – tko sam

Procjenjivanje vlastitih mogućnosti i ograničenja – što mogu

Prepoznavanje, izražavanje i kontroliranje svojih osjećaja i ponašanja

Razvijanje vlastitih potencijala u skladu sa željama i interesima

Planiranje aktivnosti i postavljanje prioriteta

Upravljanje obrazovnim i profesionalnim putem.

DOMENA B – JA I DRUGI

Svrha domene B jest razvoj socijalnih i emocionalnih vještina koje pridonose emocionalnoj prilagodbi i mentalnom zdravlju učenika. Socijalno kompetentni učenici ostvaruju više pozitivnih odnosa s vršnjacima i odraslima te postižu bolji uspjeh u školi i životu.

Osobno zadovoljstvo, rast i razvoj postižu se i/ili povećavaju zadovoljavajućim odnosima s ljudima koji nas okružuju. Čovjek tijekom života pripada različitim socijalnim skupinama/zajednicama koje se isprepliću. Učinkovita primjena socijalnih vještina u svakodnevnom životu i odnosu s drugima temelj je razvoja socijalne kompetencije.

Domena B obuhvaća:

Prepoznavanje, uvažavanje potreba i osjećaja drugih, aktivno slušanje, davanje i primanje informacija

Razumijevanje ponašanja i razvijanje uvažavajućih odnosa s drugima, sposobnost uviđanja posljedica svojih i tuđih stavova i postupaka

Suradničko učenje / timski rad, prihvaćanje pravila, uzajamno pomaganje, suradnja u ostvarivanju zajedničkih ciljeva

Nenasilno rješavanje sukoba, prihvaćanje različitosti,

Vještine prezentacije, samoprezentacije; samozastupanje, zastupanje prava drugih.

DOMENA C – JA I DRUŠTVO

Svrha domene C jest razvoj svijesti o pripadanju i vlastitoj ulozi u društvu, razumijevanje odnosa pojedinca i društva. Učenici se potiču na aktivan i konstruktivan doprinos skupini, školi i zajednici te prihvaćanje društvenih normi i pravila. Proširuju iskustva povezivanjem, pomaganjem i pokazivanjem solidarnosti onima kojima je pomoć potrebna.

Prepoznaju potencijalno rizične situacije u društvu i razvijaju strategije za zaštitu. Zalažu se za što kvalitetniji život u društvu u kojemu žive, motivirani su sudjelovati i uključiti se u skladu s osobnim potrebama.

Učenici razvijaju svijest o svojoj kulturi te poštuju kulturu svoje i drugih zajednica. Kritički se odnose prema društvenim pojavama i procesima, osnaženi su tražiti i podržavati ideje i rješenja za bolji svijet oko sebe.

Domena »Ja i društvo« obuhvaća:

Razumijevanje međuovisnosti pojedinca i društva te načina kako uspješno pridonositi zajednici

Razumijevanje i prihvaćanje društvenih normi i pravila

Razvijanje kulturnog i nacionalnog identiteta

Učenje strategija zaštite od potencijalnih opasnosti

Razvijanje kritičkog odnosa prema društvenim pojavama i procesima

2. slika: Grafički prikaz domena u međupredmetnoj temi Osobni i socijalni razvoj

D. ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA PO ODGOJNO-OBRAZOVNIM CIKLUSIMA I DOMENAMA TE KLJUČNI SADRŽAJI

Odgojno-obrazovna očekivanja u kurikulumu međupredmetne teme definiraju se za svako organizacijsko područje na razini ciklusa. Cilj je odgojno-obrazovnih očekivanja poticanje stvaralaštva i društvene odgovornosti te razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja u rješavanju problema. Razrađuju se kroz pripadajuća:

- znanja
- vještine
- stavove.

Preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja iskazuje se za svako pojedino odgojno-obrazovno očekivanje.

Ključni se sadržaji određuju za pojedino organizacijsko područje na razini pojedinoga ciklusa.

U tablicama su očekivanja međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj označena troslovnom kraticom međupredmetne teme (osr), zatim oznakom domene (A, B ili C), brojčanom oznakom ciklusa 1. – 5. te brojčanom oznakom odgojno-obrazovnog očekivanja unutar domene i ciklusa.

Domena A – 1. Ciklus (1. i 2. razred OŠ): Ja				
Odgojno – obrazovna očekivanja	Znanje	Vještine	Stavovi	Preporuke za ostvarivanje očekivanja
osr A.1.1. Razvija sliku o sebi.	Opisuje svoje tjelesne i osobne karakteristike.	Predstavlja se uz opis tjelesnih i osobnih karakteristika.	Prihvatljiva je različitost tjelesnih i osobnih karakteristika.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, međupredmetnih tema Zdravlje i Održivi razvoj. Koristiti se radionicama, igranjem uloga, ekspresivnim tehnikama ¹ , raspravama, igrom kao načinom izražavanja i učenja. Koristiti se prikladnim tekstovima i slikovnicama, predstavama, animiranim filmovima. Pisati sastavke na teme povezane s ovim očekivanjem. Individualna podrška učitelja učeniku.
	Uočava sličnosti i razlike u tjelesnim i osobnim karakteristikama u odnosu na vršnjake.	Uključuje se u ponuđene aktivnosti s vršnjacima.		
	Uočava različitosti obitelji.	U obitelji ispunjava obveze primjerene dobi.	Svaka je obitelj jedinstvena i vrijedna.	
osr A.1.2. Upravlja emocijama i ponašanjem.	Prepoznaje i imenuje osnovne i neke složene emocije (ponos, krivnja, sram).	Emocije iskazuje u skladu sa situacijom i općeprihvaćenim normama.	Svatko ima pravo na emocije. Emocije se izražavaju na način da ne ugrožava sebe ni druge.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, međupredmetnih tema Zdravlje i Učiti kako učiti. Koristiti se radionicama, igranjem uloga, ekspresivnim tehnikama, raspravom, igrom kao načinom izražavanja i učenja. Koristiti se prikladnim tekstovima i slikovnicama, predstavama, animiranim filmovima. Pisati sastavke na teme povezane s ovim očekivanjem. Koristiti se glazbom i likovnošću za opuštanje i izražavanje emocija. Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima. Individualna podrška učitelja učeniku. Stručni suradnici procjenjuju emocionalnu zrelost, savjetuju učenike, roditelje ili skrbnike (u daljnjem tekstu roditelje) i učitelje.

	Prepoznaje uzroke svojih emocionalnih stanja i ponašanja.	Primjenjuje jednostavnije tehnike kontrole emocija.		
	Povezuje tjelesne promjene i emocionalno stanje.			
osr A.1.3. Razvija svoje potencijale.	Opisuje svoje želje i interese.	Slobodno izražava želje i interese čak i kad se razlikuju od želja i interesa drugih.	Važno je izraziti vlastite želje i interese.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika i svih školskih aktivnosti. Koristiti se radionicama, igranjem uloga, ekspresivnim tehnikama, raspravom, igrom kao načinom izražavanja i učenja. Pisati sastavke na teme povezane s ovim očekivanjem. Širok raspon ponuđenih slobodnih aktivnosti i izvannastavnih sadržaja u školi.
osr A.1.4. Razvija radne navike.	Opisuje svoje školske obveze i radne navike.	Ispunjava obveze uz nadzor.	Radne navike važne su za uspjeh u školi.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, međupredmetnih tema Učiti kako učiti i Poduzetništvo, satova razrednika. Koristiti se radionicama, igranjem uloga, igrom kao načinom izražavanja i učenja. Pozivati roditelje različitih zanimanja, organizirati posjete različitim djelatnostima (izvanškolske posjete). Koristiti se prikladnim tekstovima i slikovnicama, predstavama, animiranim filmovima. Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima.
	Opisuje zanimanja i navodi razlike među njima.	U igri preuzima uloge različitih zanimanja.	Sva su zanimanja važna i vrijedna.	

Ključni sadržaji: tjelesne i osobne karakteristike, obitelj, osnovne i složene emocije, želje i interesi, školske obveze i radne navike, zanimanja.

Domena A – 2. Ciklus (3., 4. i 5. razred OŠ): Ja

osr A.2.1. Razvija sliku o sebi.	Opisuje svoje pozitivne i negativne osobine, uspjehe i neuspjehe.	Služi se informacijama koje mu daju drugi u opisivanju sebe. Koristi se znanjem o sebi u ispunjavanju obveza i odnosu s drugima.	Vjeruje da je dobra i vrijedna osoba.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, međupredmetnih tema Zdravlje i Održivi razvoj, satova razrednika. Koristiti se radionicama, igranjem uloga, raspravama, igrom kao načinom izražavanja i učenja, razrednim izletima. Koristiti se prikladnim tekstovima, predstavama, filmovima. Pisati sastavke na teme povezane s ovim očekivanjem. Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima.
	Opisuje sebe kao člana svoga razrednog odjela i škole.	Sudjeluje u zajedničkim aktivnostima u razrednome odjelu i školi.	Doprinos svakoga člana razredne zajednice dragocjen je.	

Domena A – 2. Ciklus (3., 4. i 5. razred OŠ): Ja

osr A.2.1. Razvija sliku o sebi.	Opisuje svoje pozitivne i negativne osobine, uspjehe i neuspjehe.	Služi se informacijama koje mu daju drugi u opisivanju sebe. Koristi se znanjem o sebi u ispunjavanju obveza i odnosu s drugima.	Vjeruje da je dobra i vrijedna osoba.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, međupredmetnih tema Zdravlje i Održivi razvoj, satova razrednika. Koristiti se radionicama, igranjem uloga, raspravama, igrom kao načinom izražavanja i učenja, razrednim izletima. Koristiti se prikladnim tekstovima, predstavama, filmovima. Pisati sastavke na teme povezane s ovim očekivanjem. Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima.
	Opisuje sebe kao člana svoga razrednog odjela i škole.	Sudjeluje u zajedničkim aktivnostima u razrednome odjelu i školi.	Doprinos svakoga člana razredne zajednice dragocjen je.	

osr A.2.2. Upravlja emocijama i ponašanjem.	Prepoznaje i imenuje složene emocije i njihove uzroke. Razlikuje doživljavanje i izražavanje emocija. Prepoznaje situacije istodobnog doživljavanja različitih emocija. Uviđa da ljudi različito izražavaju emocije.	Govori o svojim emocijama i emocionalnim stanjima.	U većini situacija moguće je uspješno upravljati emocijama.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, međupredmetne teme Učiti kako učiti i svih školskih aktivnosti. Koristiti se radionicama, igranjem uloga, raspravom, ekspresivnim tehnikama kao načinom izražavanja i učenja. Koristiti se prikladnim tekstovima, predstavama, filmovima. Pisati sastavke na teme povezane s ovim očekivanjem.
--	---	--	---	--

	Opisuje određene tehnike kontrole emocija.	Koristi suočavanje usmjereno na problem i suočavanje usmjereno na emocije.	Prosuduje da je u redu potražiti pomoć kad je teško.	
--	--	--	--	--

osr A.2.3. Razvija osobne potencijale	Opisuje svoje interese i očekivanja. Povezuje uloženi trud i uspjeh.	Postavlja ciljeve i planira ponašanje u skladu s interesima i očekivanjima. Uključuje se u slobodne, dodatne aktivnosti u skladu s interesima.	Vjeruje da uz ulaganje truda može uspjeti.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, međupredmetne teme Učiti kako učiti, satova razrednika. Koristiti se radionicama, igranjem uloga, raspravom. Koristiti se prikladnim tekstovima, predstavama, filmovima. Pisati sastavke na teme povezane s ovim očekivanjem. Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima. Poučavati tehnike pozitivnog rješavanja problema na satovima razrednika, Matematike, Prirode i drugih predmetnih kurikuluma. Tehniku popravljivanja pogreške (restituciju) primjenjuju svi odgojno-obrazovni radnici. Širok raspon ponuđenih slobodnih aktivnosti i izvannastavnih sadržaja u školi.
	Prepoznaje da problemi mogu imati različita rješenja. Razlikuje odgovorno i neodgovorno ponašanje. Opisuje postupak popravljivanja pogreške (restituciju).	Predlaže različita rješenja problema. Predlaže rješenja za popravljivanje pogreške.	Različita rješenja mogu biti dobra, a svako može imati i pozitivnu i negativnu stranu. Iz pogrešaka se uči. Većina se pogrešaka može ispraviti.	

osr A.2.4. Razvija radne navike.	Nabraja svoje obveze i procjenjuje vrijeme potrebno za njihovo ispunjavanje.	Izrađuje dnevni i tjedni plan obveza i pridržava ga se.	Dobro planiranje obveza omogućuje više slobodnoga vremena.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, međupredmetnih tema Učiti kako učiti i Uporaba IKT-a, satova razrednika. Planirati različite aktivnosti u školi. Tražiti informacije na internetu, upoznavati različite izvore znanja (ne učimo samo iz udžbenika). Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima. Individualna podrška učitelja učeniku.
	Povezuje učenje sa stjecanjem znanja, vještina i stavova.	Koristi načine za samomotiviranje.	Učenje i znanje su važni.	

Ključni sadržaji: pozitivne i negativne osobine, uloga pojedinca u razrednome odjelu i školi, doživljavanje i izražavanje emocija, tehnike kontrole emocija, interesi, očekivanja i ciljevi, odnos uložena truda i postignuća, odgovornost i krivnja, popravljavanje pogreške (restitucija), upravljanje vremenom, plan učenja.

Domena A – 3. Ciklus (6., 7. i 8. razred OŠ): Ja

osr A.3.1. Razvija sliku o sebi.	Povezuje društvene norme i prihvaćenost.	Svojim ponašanjem ne ugrožava sebe ni druge.	Potrebno je voditi brigu o sebi i drugima.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, međupredmetne teme Zdravlje, satova razrednika. Koristiti se radionicama, igranjem uloga, ekspresivnim tehnikama, raspravom. Koristiti se radom na tekstovima, predstavama, filmovima Pisati sastavke na temu razvoja slike o sebi. Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima. Individualna podrška učitelja učeniku. Stručni suradnici procjenjuju razinu samopoštovanja i samoeфикаsnosti učenika, savjetuju učenika, roditelje i učitelje. Učenici vode mapu osobnoga razvoja.
	Objašnjava svoje mogućnosti i ograničenja, prednosti i nedostatke, stavove i uvjerenja.	Uočava reakcije drugih o sebi i kritički promišlja o njima. Nastoji prevladati svoje nedostatke. Odupire se vršnjačkim pritiscima.	Ima realnu sliku o sebi.	
osr A.3.2. Upravlja emocijama i ponašanjem.	Analizira povezanost misli – emocije – ponašanje.	Promjenom mišljenja mijenja emocionalni doživljaj i ponašanje.	Promjena misli može utjecati na emocije i ponašanje.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika. Koristiti se radionicama, igranjem uloga, ekspresivnim tehnikama, raspravom. Koristiti se prikladnim tekstovima, predstavama, filmovima. Pisati sastavke na temu upravljanja emocijama i ponašanjem. Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje. Individualna podrška učitelja učeniku. Kognitivnim tehnikama reguliranja emocionalnoga stanja poučavaju educirani stručni suradnici.
	Procjenjuje kada, kako i s kime može razgovarati o svome emocionalnom stanju.	Traži i prima pomoć, zna pronaći izvore podrške.	Većina je problema rješiva.	
osr A.3.3. Razvija osobne potencijale.	Uviđa što želi unaprijediti u svome ponašanju. Uspoređuje i prati svoje napredovanje.	Planira korake radi unapređenja ponašanja u skladu sa svojim interesima i očekivanjima.	Pojedinac je odgovoran za svoje ponašanje.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika. Koristiti se radionicama, raspravom. Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima. Individualna podrška učitelja učeniku. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i nastavnike. Učenici vode mapu osobnog razvoja. Širok raspon ponuđenih slobodnih aktivnosti i izvannastavnih sadržaja u školi.
osr A.3.4. Upravlja svojim obrazovnim i profesionalnim putem.	Prepoznaje svoje vrijednosti, interese, motiviranost i sposobnosti potrebne za pojedina zanimanja.	Bira srednju školu u skladu sa svojim mogućnostima, interesima i vrijednostima.	S optimizmom gleda na svoj obrazovni razvoj.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, međupredmetne teme Uporaba IKT-a i Poduzetništvo, satova razrednika. Koristiti se radionicama, raspravom. Individualni rad razrednika i drugih učitelja s učenicima. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje. Učenici vode mapu profesionalnog razvoja. Provodi se profesionalno informiranje i savjetovanje u suradnji sa Zavodom za zapošljavanje. Online ankete na satovima Informatike i razrednika, prikupljanje informacija o srednjim školama i uvjetima upisa.

Ključni sadržaji: tjelesno i psihičko sazrijevanje, društvene norme i prihvaćenost, samopoimanje, uvjerenja i stavovi, odnos misao – emocija – ponašanje, tehnike rješavanja problema, profesionalno usmjeravanje: vrijednosti, interesi, sposobnosti.

Domena A – 4. Ciklus (1. i 2. razred četverogodišnjega i 1. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja): Ja

osr A.4.1. Razvija sliku o sebi.	Opisuje se na temelju osobnih i moralnih vrijednosti.	Ponaša se u skladu sa svojim osobinama, vrijednostima i identitetom.	Osjećajem vlastite vrijednosti oblikuje se identitet i izgrađuje samopouzdanje.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika. Radionice, igranje uloga, rasprave, debate, projektna nastava, filmovi, predstave, eseji na temu razvoja identiteta. Koristiti se prikladnim književnim djelima te primjerima poznatih osoba. Individualna podrška učitelja učeniku. Stručni suradnici procjenjuju razinu samopoštovanja i samoeфикаsnosti učenika, savjetuju učenike, roditelje i učitelje te prate prilagodbu na novu sredinu. Učenici vode mapu osobnoga razvoja.
-------------------------------------	---	--	---	---

	Analizira čimbenike koji utječu na razvoj osobnoga identiteta.		Aktivan je i odgovoran član zajednice. Različitost identiteta pridonosi bogatstvu zajednice.	
osr A.4.2. Upravlja svojim emocijama i ponašanjem.	Razlikuje načine suočavanja s povećanim školskim i socijalnim zahtjevima.	Traži i primjenjuje uspješna iskustva u rješavanju problema.	Na budućnost gleda s optimizmom i nadom.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika. Radionice, igranje uloga, rasprave, debate, projektna nastava, filmovi, predstave, eseji na temu povezanu s ovim očekivanjem. Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima. Praćenje prilagodbe učenika na novu školsku sredinu. Savjetovanja unutar škole (stručni suradnici). Individualni rad razrednika i drugih učitelja s učenicima. Vršnjačka podrška.
	Prepoznaje situacije u kojima je slične probleme uspješno riješio.	Uspješno se suočava sa stresom.		
osr A.4.3. Razvija osobne potencijale	Povezuje osobine i ponašanja koji mogu utjecati na prihvaćenost.	Dogovara se i prihvaća kompromise u situacijama kad je to opravdano. Jasno iskazuje svoj stav.	Ponekad je nužno pristati na kompromis.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta i satova razrednika. Radionice, igranje uloga, rasprave, debate, projektna nastava, eseji na temu povezanu s ovim očekivanjem. Učitelj kao model ponašanja i podrška učenicima. Stručni suradnici prate prilagodbu na novu školsku sredinu. Tematski roditeljski sastanci. Savjetovanje unutar škole (stručni suradnici). Individualna podrška učitelja učeniku. Učenici vode mapu osobnoga razvoja. Škola nudi širok raspon slobodnih aktivnosti i izbornih predmeta.
	Objašnjava potrebu za neovisnosti o odraslima te za ostvarivanjem bliskih odnosa s vršnjacima.	Usklađuje dobar odnos u obitelji s potrebom za odvajanjem i ostvarivanjem odnosa izvan obitelji.		
osr A.4.4. Upravlja svojim obrazovnim i profesionalnim putem.	Analizira važnost radnih navika za uspjeh u učenju i radu.	Redovito ispunjava obveze.	Važno je redovito ispunjavanje obveza.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, međupredmetnih tema Učiti kako učiti i Uporaba IKT-a te satova razrednika. Radionice, rasprave, projektna nastava, filmovi, predstave, eseji o planiranju budućnosti i profesionalnog razvoja. Savjetovanje unutar škole (stručni suradnici). Individualna podrška učitelja učeniku. Učenici vode mapu osobnog razvoja.
	Prepoznaje aktivnosti koje mu mogu pomoći u razvoju osobnih potencijala.	Uključuje se u slobodne aktivnosti u skladu s interesima.	Važno je uključivanje u slobodne aktivnosti.	Širok raspon ponuđenih slobodnih aktivnosti i izbornih predmeta u školi. E-učenje i prikupljanje informacija i znanja povezanih s područjem interesa.

Ključni sadržaji: sustavi vrijednosti, osobni identitet, strategije suočavanja sa stresom, socijalna prihvaćenost, bliskost, radne navike i postignuća, osobni potencijali i njihov razvoj.

Domena A – 5. Ciklus (3. i 4. razred četverogodišnjega i 2. i 3. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja): Ja

osr A.5.1. Razvija sliku o sebi.	Analizira prava i obveze te ulogu odrasle osobe.	Zauzima se za sebe staloženo i ustrajno.	Jedinstvenost svake osobe čini osobni identitet.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika. Radionice, igranje uloga, rasprave, debate, projektna nastava, filmovi, predstave, eseji na temu povezanu s ovim očekivanjem. Individualna podrška učitelja učeniku. Savjetovanje i individualna podrška u školi. Učenici vode mapu osobnoga razvoja.
	Razdvaja vrednovanje osobe od vrednovanja njezina ponašanja.		Postoje različita viđenja situacije.	
osr A.5.2. Upravlja emocijama i ponašanjem.	Razlikuje racionalni i emocionalni pristup u donošenju odluka.	Uspješno se suočava sa stresom.	Na budućnost gleda s optimizmom i nadom.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika. Radionice, igranje uloga, projektna nastava, filmovi, predstave, eseji... Savjetovanja i individualna podrška u školi. Individualna podrška učitelja učeniku.
osr A.5.3. Razvija svoje potencijale.	Analizira vlastiti dio odgovornosti za kvalitetu svog života.	Razvija i testira strategije potrebne za uspjeh u različitim područjima.	Prema preuzetim zadatcima treba biti odgovoran i ustrajati u njihovu ispunjavanju.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika. Radionice, igranje uloga, rasprave, debate, projektna nastava, filmovi, predstave, eseji... Savjetovanja i individualna podrška u školi. Širok raspon slobodnih aktivnosti i izbornih predmeta.
	Objašnjava osobine i ponašanja koji pridonose uspostavljanju i održavanju bliskih veza.	Preuzima odgovornost za kvalitetu bliskih odnosa i prihvaća kritiku.	Pozitivno vrednuje sebe i bliske odnose koje njeguje.	

osr A.5.4. Upravlja svojim obrazovnim i profesionalnim putem.	Prepoznaje posljedice rizičnoga ponašanja na obrazovanje i profesionalni razvoj.	Postavlja ciljeve u obrazovanju i profesionalnom razvoju i ponaša se u skladu s njima.	Odluke o profesionalnom razvoju donose se samostalno i odgovorno.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, međupredmetnih tema Uporaba IKT-a i Poduzetništvo, satova razrednika. Radionice, igranje uloga, rasprave, debate, projektna nastava, filmovi, predstave, eseji... Profesionalno informiranje i savjetovanje u suradnji sa Zavodom za zapošljavanje. Priprema za pisanje životopisa na satu Hrvatskoga jezika i stranih jezika te predstavljanje na razgovoru za posao. <i>Online</i> ankete na satovima Informatike i razrednika, prikupljanje informacija o mogućnostima nastavka školovanja, uvjetima i načinu upisa na više škole i fakultete, prikupljanje informacija o mogućnostima zaposlenja i razvoja karijere, e-učenje.
	Objašnjava kompetencije potrebne za nastavak obrazovanja ili zaposlenje.	Sustavno se priprema za završne ispite ili ispite državne mature.		
	Navodi načine pronalaženja zaposlenja.	Piše životopis.		
	Analizira kako se uspješno predstaviti na razgovoru za posao.	Informira se o studijskim programima / poslodavcima.		

Ključni sadržaji: odraslost – prava i obveze, asertivno ponašanje, osobna odgovornost, bliske veze, emocionalni i racionalni pristup odlukama, rizično ponašanje i profesionalni razvoj, profesionalne kompetencije, životopis i samoprezentiranje.

Domena B – 1. Ciklus (1. i 2. razred OŠ): Ja i drugi

Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanje	Vještine	Stavovi	Preporuke za ostvarivanje očekivanja
Učenik:				
osr B.1.1. Prepoznaje i uvažava potrebe i osjećaje drugih.	Opisuje potrebe i osjećaje drugih.	Prepoznaje potrebe i osjećaje drugih.	Važno je razumjeti tuđe potrebe i osjećaje.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti. Igre uloga, zauzimanje različitih perspektiva kako bi se prepoznale tuđe emocije, radionice na satovima razrednika. Primjena ekspresivnih tehnika. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje. Individualna podrška učitelja učeniku.
osr B.1.2. Razvija komunikacijske kompetencije.	Jednostavnim riječima opisuje aktivno slušanje, davanje i primanje povratnih informacija. Nabroja pravila uvažavajuće komunikacije.	Aktivno sluša, daje i prima povratne informacije i komunicira u skladu s komunikacijskim pravilima.	Važno je učiti komunikacijska pravila.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti. Organizirati komunikacijske radionice za djecu u suradnji sa stručnim suradnicima koristeći se potencijalima zajednice. Učenje prema modelu – osobnim primjerom učitelja i primjerima drugih u socijalnome okruženju. Individualna podrška učitelja učeniku.
osr B.1.3. Razvija strategije rješavanja sukoba.	Prepoznaje situacije koje dovode do sukoba, uvida da različite potrebe i osjećaji mogu potaknuti sukob. Nabroja jednostavne strategije rješavanja sukoba.	Rješava sukobe naučenim strategijama. Traži pomoć odrasloga ako nije sam sposoban riješiti sukob.	Važne su vlastite potrebe i osjećaji, kao i potrebe i osjećaji drugih.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, međupredmetnih tema Zdravlje, Održivi razvoj i Građanski odgoj. Učenje prema modelu – osobnim primjerom učitelja i primjerima drugih u socijalnome okruženju. Preventivni programi koje organiziraju ili razvijaju, provode i evaluiraju stručni suradnici. Satovi razrednika -radionice u suradnji sa stručnim suradnicima. Primjena ekspresivnih tehnika. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.

Ključni sadržaji: prepoznavanje potreba i osjećaja drugih, aktivno slušanje, davanje i primanje povratnih informacija, prepoznavanje da različite potrebe, osjećaji i situacije mogu potaknuti sukob.

Domena B – 2. Ciklus (3., 4. i 5. razred OŠ): Ja i drugi

osr B.2.1. Opisuje i uvažava potrebe i osjećaje drugih.	Objašnjava osjećaje i potrebe drugih.	Pokazuje razumijevanje za potrebe drugih, suosjećaj.	Važno je uvažiti tuđe potrebe i osjećaje.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti. Igre uloga, zauzimanje različitih perspektiva kako bi se prepoznale tuđe emocije, radionice na satovima razrednika u suradnji sa stručnim suradnicima. Primjena ekspresivnih tehnika. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr B.2.2. Razvija komunikacijske kompetencije.	Objašnjava aktivno slušanje, davanje i primanje informacija. Nabroja i objašnjava pravila uvažavajuće komunikacije. Opisuje prijateljske odnose.	Aktivno sluša, daje i prima informacije, pokazuje vještine dogovaranja, pregovaranja i postizanja kompromisa. Razvija odnose poštovanja među vršnjacima i gradi prijateljstva.	Važno je razvijati odnose poštovanja, postizati dogovore.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, međupredmetnih tema Učiti kako učiti i Održivi razvoj. Organizirati komunikacijske radionice za djecu na satu razrednika u suradnji sa stručnim suradnicima. Ugrađeno u cjelokupnu komunikaciju na razini škole, uključujući učitelje, roditelje i sve odgojno – obrazovne radnike. Učenje prema modelu – osobnim primjerom učitelja i primjerima drugih u socijalnome okruženju. Individualna podrška učitelja učeniku.

osr B.2.3. Razvija strategije rješavanja sukoba.	Opisuje različite načine rješavanja sukoba.	Primjenjuje različite strategije u rješavanju sukoba.	Važno je riješiti problemske situacije (sukobe) tako da obje strane prihvate rješenje.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, međupredmetne teme Održivi razvoj. Ugrađeno u cjelokupnu interakciju i kulturu školske ustanove, uključujući djecu i mlade osobe, roditelje i odgojno-obrazovne radnike. Stručni suradnici organiziraju ili razvijaju, provode i evaluiraju preventivne programe koristeći se potencijalima zajednice. Učitelj kao model ponašanja. Primjena ekspresivnih tehnika. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje. Individualna podrška učitelja učeniku.
osr B.2.4. Suradnički uči i radi u timu.	Opisuje suradničko učenje. Opisuje vještine prezentacije.	Pomaže drugima, dogovara se, dijeli znanje i postignuća u ostvarivanju zadatka. Razvija vještine prezentacije.	Važan je osobni doprinos i pripadnost. Svi mogu pridonijeti timu na različite načine.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, međupredmetne teme Učiti kako učiti. Praktične aktivnosti. Zajedničkim radom na projektima u svim predmetima, radom u paru i/ili malim skupinama, zajednička natjecanja i smotre. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.

Domena B – 3. Ciklus (6., 7. i 8. razred OŠ): Ja i drugi

osr B.3.1. Obrazlaže i uvažava potrebe i osjećaje drugih.	Opisuje prava drugih i osobne slobode. Povezuje važnost prezentiranja svojih jakih strana te važnost zastupanja svojih i tuđih prava.	Pokazuje razumijevanje za osjećaje i potrebe drugih, razvija empatiju. Zalaže se za svoja i tuđa prava bez ugrožavanja drugih.	Važno je prihvatiti druge i njihove potrebe i osjećaje. Važno je brinuti se o svojim i tuđim pravima. Zastupanje prava drugih stvara osjećaj zadovoljstva.	Uvršteno u međupredmetne teme Građanski odgoj, Učiti kako učiti i Održivi razvoj. Uključeno u kurikulum svih nastavnih predmeta i satova razrednika u cijelom ciklusu te projektno kroz ciklus, uza sve školske aktivnosti. Učenje prema modelu – osobnim primjerom učitelja te primjerima drugih u socijalnome okruženju. Primjena ekspresivnih tehnika. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje. Individualna podrška učitelja učeniku.
osr B.3.2. Razvija komunikacijske kompetencije i uvažavajuće odnose s drugima	Povezuje svoje i tuđe stavove, izbore i postupke s posljedicama.	Prilagođava i usklađuje svoje ponašanje s pravilima u skupini. Pokazuje vještine dogovaranja i postizanja kompromisa.	Treba preuzeti odgovornost za svoje postupke i izbore.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, svih školskih aktivnosti te međupredmetne teme Održivi razvoj. Satovi razrednika u suradnji sa stručnom službom. Ugrađeno u cjelokupnu komunikaciju na razini škole, uključujući učitelje, roditelje i sve odgojno – obrazovne radnike. Učenje prema modelu – osobnim primjerom učitelja te primjerima drugih u socijalnome okruženju. Ekspresivne tehnike. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr B.3.3. Razvija strategije rješavanja sukoba.	Poznaje nenasilne strategije rješavanja sukoba i prepoznaje situacije koje mogu dovesti do sukoba.	Primjenjuje nenasilne strategije u rješavanju sukoba. Asertivan/na ² je.	Sukobi se mogu riješiti na prihvatljiv način, bez nasilja.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, međupredmetne teme Održivi razvoj. Stručni suradnici organiziraju ili razvijaju, provode i evaluiraju preventivne programe koristeći se resursima zajednice. Ugrađeno u cjelokupnu interakciju i kulturu školske ustanove, uključujući sve sudionike: djecu i mlade osobe, roditelje i odgojno-obrazovne radnike. Učenje prema modelu – osobnim primjerom učitelja i primjerima drugih u socijalnome okruženju. Ekspresivne tehnike. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr B.3.4. Suradnički uči i radi u timu.	Objašnjava važnost suradnje. Prepoznaje odlike asertivnoga ponašanja. Govori o dobrobiti timskoga rada za sve.	Preuzima dodijelenu ulogu u timu, aktivno pridonosi svojim sudjelovanjem. Primjenjuje vještine prezentacije.	Suradničkim ponašanjem potiče se kohezija u skupini, odnosno razrednome odjelu.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, međupredmetnih tema Učiti kako učiti i Zdravlje. Projektno i zajedničkim radom na projektima u svim predmetima. Zajednička natjecanja i smotre. Rad u paru i/ili malim skupinama. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.

Ključni sadržaji: razumijevanje za osjećaje i potrebe drugih i prihvaćanje bez osude, empatija, zalaganje za svoja i tuđa prava bez ugrožavanja drugih, povezivanje stavova, izbora i postupaka s posljedicama, suradnja i rad u timu, nenasilje u rješavanju sukoba.

Domena B – 4. Ciklus (1. i 2. razred četverogodišnjega i 1. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja): Ja i drugi

osr B.4.1. Uviđa posljedice svojih i tuđih stavova/postupaka/izbora.	Objašnjava utjecaj svojega i tuđega ponašanja na život pojedinca i zajednice.	Koristi se samoprezentacijom, samozastupanjem i zastupa prava drugih. Primjenjuje tehnike samokontrole.	Važno je ponašati se odgovorno. Svojim ponašanjem utječemo na druge kao i oni na nas.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, kurikulumu međupredmetne teme Održivi razvoj. Učenje prema modelu – osobnim primjerom učitelja i primjerima drugih u socijalnome okruženju. Ugrađeno u cjelokupnu interakciju i kulturu školske ustanove svih sudionika: djece i mladih osoba, roditelja i odgojno – obrazovnih radnika. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr B.4.2. Suradnički uči i radi u timu.	Objašnjava i služi se vještinama korisnima za timski rad.	Suraduje, sudjeluje u donošenju odluka, razgovara, pregovara, dogovara se i poštuje dogovore.	Suradnja je važna za napredak međuljudskih odnosa.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, međupredmetne teme Učiti kako učiti. Projektno u svim predmetima. Zajednička natjecanja i smotre. Rad u paru i/ili malim skupinama. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.

osr B.4.3. Preuzima odgovornost za svoje ponašanje.	Objašnjava važnost nenasilja i kritičkoga odnosa prema vlastitome ponašanju.	Asertivan/na je. Upravlja svojim ponašanjem.	Pojedinac je odgovoran za svoje ponašanje. Ciljevi se ostvaruju na nenasilan način.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, međupredmetne teme Zdravlje. Preventivni programi koje organiziraju ili razvijaju, provode i evaluiraju stručni suradnici i suradnja sa zajednicom. Ugrađeno u cjelokupnu interakciju i kulturu školske ustanove svih sudionika: djece i mladih osoba, roditelja i odgojno – obrazovnih radnika. Učenje prema modelu osobnim primjerom učitelja i primjerima drugih u socijalnome okruženju. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
--	--	---	--	--

Ključni sadržaji: razvijanje uvida u posljedice svojih i tuđih postupaka i izbora, suradnja i timski rad, nenasilno rješavanje sukoba i razvijanje odgovornosti za vlastito ponašanje.

Domena B – 5. Ciklus (3. i 4. razred četverogodišnjega i 2. i 3. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja): Ja i drugi

osr B.5.1. Uvida posljedice svojih i tuđih stavova/postupaka/izbora.	Procjenjuje sinergijsku povezanost svojega djelovanja na druge i zajednicu.	Vrednuje vlastito djelovanje u odnosu na druge.	Pojedinac može birati svoje ponašanje.	Satovi razrednika u cijelome ciklusu i uvršteno u sve predmete, aktivnosti i kulturu škole. Uklopljeno u međupredmetnu temu Zdravlje. Učenje prema modelu osobnim primjerom učitelja i primjerima drugih u socijalnome okruženju. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr B.5.2. Suradnički uči i radi u timu.	Poznaje vrste timova i timskih uloga.	Suraduje, organizira, izvršava svoj zadatak, postavlja hipoteze, razvija svoju ulogu u timu, donosi odluke.	Rad u timu rezultira novom kvalitetom.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti, međupredmetne teme Poduzetništvo. Praktične aktivnosti, projektno, natjecanja i smotre, rad u paru i/ili malim skupinama. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr B.5.3. Preuzima odgovornost za svoje ponašanje.	Formulira pojam odgovornosti.	Bira svoja ponašanja i za to snosi posljedice. Upravlja svojim ponašanjem. Samostalno donosi odluke.	Pojedinac bira svoje ponašanje i odgovoran je za njega.	Uvršteno u kurikulum svih predmeta, satova razrednika, svih školskih aktivnosti. Stručni suradnici organiziraju ili razvijaju, provode i evaluiraju preventivne programe koristeći se resursima uže i šire društvene zajednice. Ugrađeno u cjelokupnu interakciju i kulturu školske ustanove svih sudionika: djece i mladih osoba, roditelja i odgojno – obrazovnih radnika. Učenje prema modelu – osobnim primjerom učitelja i primjerima drugih u socijalnome okruženju. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.

Ključni sadržaji: osobno djelovanje povezano s drugima i zajednicom, rad u timu kao dodana vrijednost, povezanost izbora vlastitoga ponašanja i preuzimanja odgovornosti.

Domena C – 1. Ciklus (1. i 2. razred OŠ): Ja i društvo

Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanje	Vještine	Stavovi	Preporuke za ostvarivanje očekivanja
Učenik:				
osr C.1.1. Prepoznaje potencijalno ugrožavajuće situacije i navodi što treba činiti u slučaju opasnosti.	Nabraja potencijalne opasnosti u kući, skupini, školi i zajednici. Imenuje osobe od povjerenja od kojih treba tražiti pomoć ako se osjeća nesigurno. Nabraja postupke za slučaj opasnosti.	Bira sigurna mjesta za igru. Samostalno se i sigurno kreće u prometu i okolini.	Važno je paziti na vlastitu sigurnost i sigurnost drugih.	Satovi razrednika: pedagoške radionice na teme o situacijama u obitelji, skupini i društvu koje mogu biti potencijalna ili stvarna opasnost za pojedinca: čitanje priča, izrada plakata i postera. Ugraditi u sve predmetne kurikulume. Povezati s međupredmetnom temom Zdravlje. Izvanučionička nastava. Suradivati s roditeljima radi podizanja roditeljskih kompetencija i usvajanja specifičnih znanja o području razvoja djece. Suradivati sa školskom liječnicom / školskim liječnikom i stručnim suradnicima. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr C.1.2. Opisuje kako društvene norme i pravila reguliraju ponašanje i međusobne odnose.	Opisuje zašto su važna pravila ponašanja u odnosu na drugu djecu i odrasle. Navodi posljedice nepridržavanja pravila dogovorenih u obitelji i školi.	Ponaša se u skladu s pravilima skupine. Prepoznaje pravedno i pošteno ponašanje.	Dogovorena pravila u skupini postoje kako bi se bolje slagali i uspješnije rješavali probleme.	Satovi razrednika: pedagoške radionice na kojima učenici uz igru i razgovor utvrđuju koja su ponašanja u skupini i društvu poželjna, uče koje su posljedice poželjnoga a koje nepoželjnoga ponašanja, dogovaraju pravila ponašanja u svome razrednom odjelu, školi ili zajednici, uče bonton, čitaju priče, izrađuju plakate i postere. Uvrstiti u sve predmetne kurikulume; uklopljeno u kurikulum međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje. Suradivati s roditeljima radi upoznavanja kućnog reda škole te usklađivanja postupanja u različitim društvenim situacijama. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr C.1.3. Pridonosi skupini.	Opisuje aktivnosti kojima može pomoći u obitelji i razrednome odjelu. Opisuje situacije u kojima treba pomagati drugima.	Aktivno sudjeluje u aktivnostima skupine. Pomaže učenicima u razrednome odjelu različitim aktivnostima.	Pripadanje skupini stvara osjećaj zadovoljstva.	Satovi razrednika: pedagoške radionice na teme koje potiču povezanost u skupini, suradnju, bliskost; kojima može pridonositi u kući, školi i zajednici; razgovori, rasprave, čitanje priča, izrada plakata i postera, zajedničko uređivanje učionice. Uvrstiti u sve predmetne kurikulume; uklopljeno u kurikulume međupredmetnih tema Održivi razvoj i Građanski odgoj i obrazovanje. Izvanučionička nastava: učenike uključiti u društvena događanja suradnjom s lokalnom zajednicom. Izvanastavne aktivnosti. Projektne nastave. Suradivati s roditeljima radi zajedničkih aktivnosti. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.

osr C.1.4. Razvija nacionalni i kulturni identitet zajedništvom i pripadnošću skupini.	Opisuje običaje i način života u svojoj užoj zajednici.	Uključuje se u različite slobodne aktivnosti i druži s djecom.	Pripadanje skupini važno je svakom pojedincu.	Satovi razrednika: pedagoške radionice na teme koje potiču predstavljanje sebe i upoznavanje drugih, različitih obiteljskih vrijednosti i proslave blagdana; razgovori, rasprave, čitanje priča, izrada plakata i postera. Uvrstiti u sve predmetne kurikulume. Povezati s međupredmetnim temama Građanski odgoj i obrazovanje i Održivi razvoj. Izvanučionička nastava. Izvanastavne aktivnosti. Projektna nastava. Surađivati s roditeljima radi zajedničkih aktivnosti. Razvoj pozitivnoga osobnog i kulturnog identiteta učenika zajednička je odgovornost obitelji, škole i društva. Korištenje resursima zajednice.
---	---	--	---	---

Ključni sadržaji: sigurnost u razrednome odjelu, osobe od povjerenja, pravila u skupini, prava i obveze, povezanost u skupini, zajedništvo, obiteljske vrijednosti, blagdan i obljetnice.

DOMENA C – 2. Ciklus (3., 4. i 5. razred OŠ): JA I DRUŠTVO

osr C.2.1. Razlikuje sigurne od nesigurnih situacija u zajednici i opisuje kako postupiti u rizičnim situacijama.	Opisuje situacije koje ga ugrožavaju i ponašanja koja ne treba trpjeti. Prepoznaje nužnost obraćanja pouzdanoj odrasloj osobi ako se osjeća ugroženo.	Izbjegava situacije koje ga mogu ugroziti. Traži pomoć kad je u opasnosti.	U redu je tražiti pomoć kad je potrebno.	Satovi razrednika: pedagoške radionice o situacijama u obitelji, skupini i društvu koje su potencijalna ili stvarna opasnost za pojedinca, razgovaraju o rizičnim čimbenicima u školskom i izvanškolskom okruženju te načinima podizanja razine sigurnosti; izrađuju plakate i postere, sandučić povjerenja. Uvrstiti u sve predmetne kurikulume. Povezati s međupredmetnom temom Zdravlje. Izvanučionička nastava. Izvanastavne aktivnosti. Surađivati s roditeljima radi sigurnosti učenika. Surađivati s vanjskim stručnim službama na lokalnoj razini. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr C.2.2. Prihvata i obrazlaže važnost društvenih normi i pravila.	Opisuje kako članovi skupine ili zajednice mogu utjecati jedni na druge pozitivno i negativno. Uviđa nužnost pravila i normi u različitim aktivnostima skupine i socijalnim situacijama (sportskim, glazbenim, dramskim itd.), razlikuje primjereno od neprimjerenog ponašanja.	Prilagođava se pravilima skupine radi uspješne suradnje s drugim članovima.	Svi učenici imaju jednaka prava i trebaju se poštovati.	Satovi razrednika: pedagoške radionice o kućnom redu škole, bontonu, kvalitetnom provođenju slobodnog vremena; vježbaju kako izraziti mišljenje, ispričati se i ispraviti pogreške, analiziraju razredne i društvene vrijednosti, izrađuju plakate i postere. Uvrstiti u sve predmetne kurikulume. Povezati s međupredmetnim temama Građanski odgoj i obrazovanje i Zdravlje. Izvanučionička nastava. Izvanastavne aktivnosti. Surađivati s roditeljima radi upoznavanja kućnog reda škole te usklađivanja postupanja u različitim društvenim situacijama. Roditelje upoznati s djelovanjem Vijeća roditelja. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr C.2.3. Pridonosi razredu i školi.	Objašnjava vlastitu ulogu u aktivnostima kojima se pridonosi razredu i školi. Zaključuje da je dio zajednice i da nekim članovima treba pomagati.	Sudjeluje u zajedničkom radu i planira aktivnosti u skupini.	Osjećaj pripadnosti te doprinos razredu i školi važni su za svakog pojedinca. Važno je brinuti se za druge.	Satovi razrednika: pedagoške radionice s temama koje potiču povezanost u skupini, međurazrednu suradnju, pripadnost školi, razumijevanje različitosti, zajedničku brigu o unapređenju razrednog uspjeha; razgovori, rasprave, izrada plakata i postera. Uvrstiti u sve predmetne kurikulume. Uključeno u kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj. Izvanučionička nastava. Organizirati aktivnosti u školi kojima učenici mogu ispunjavati zajednički cilj ili u kojima se pokazuje briga za druge. Izvanastavne aktivnosti. Projektna nastava. Surađivati s roditeljima radi zajedničkih aktivnosti.
osr C.2.4. Razvija kulturni i nacionalni identitet zajedništvom i pripadnošću skupini.	Prepoznaje tradicionalne običaje koji povezuju članove skupine i zajednice. Navodi da postoje različiti običaji i tradicije u drugim zajednicama.	Uspostavlja bliske odnose i gradi prijateljstva s djecom iz škole i zajednice.	Važno je poštovati tradiciju svoje obitelji i zajednice.	Satovi razrednika: pedagoške radionice s temama koje potiču predstavljanje sebe i upoznavanje drugih, vrijednosti prijateljstva, različitih obiteljskih vrijednosti i proslave blagdana; razgovori, rasprave, izrada plakata i postera, proslave blagdana. Uvrstiti u sve predmetne kurikulume. Povezati s međupredmetnim temama. Građanski odgoj i obrazovanje i Održivi razvoj. Izvanučionička nastava.

Ključni sadržaji: sigurnost u zajednici, pomaganje i odgovornost odraslih, oblici nasilničkog ponašanja, solidarnost, prijateljstvo, doprinos školi i lokalnoj zajednici, blagdan i obljetnice

Domena C – 3. Ciklus (6., 7. i 8. razred OŠ): Ja i društvo

<p>osr C.3.1.</p> <p>Razlikuje sigurne od rizičnih situacija i ima razvijene osnovne strategije samozaštite.</p>	<p>Prepoznaje ugrožavajuće društvene situacije za mlade.</p> <p>Prepoznaje različite vrste zlostavljanja.</p> <p>Nabroja stvari koje mogu prouzročiti ovisnost.</p> <p>Prepoznaje pritisak vršnjaka i nagovaranje na društveno neprihvatljivo ponašanje.</p> <p>Navodi što treba poduzeti u slučaju opasnosti, pritiska vršnjaka ili nasilja.</p> <p>Nabroja opasnosti internetske komunikacije s neznancima i kako zaštititi privatnost.</p>	<p>Odlučuje o vlastitome sigurnom ponašanju.</p> <p>Odbija nagovor vršnjaka na nepoželjno ponašanje.</p> <p>Odgovorno se služi društvenim mrežama.</p>	<p>Opasne i rizične situacije u društvu treba izbjegavati.</p> <p>U redu je reći »ne« i pritom se osjećati dobro.</p>	<p>Na satovima razrednika putem radionica obrađivati teme povezane sa sigurnošću djece i mladih u društvu.</p> <p>Uvježbavati reakcije na potencijalno opasne situacije. Uključivati roditelje radi upoznavanja s kućnim redom škole te usklađenog postupanja u različitim društvenim situacijama.</p> <p>Uvrstiti u sve predmetne kurikulume.</p> <p>Povezati s međupredmetnim temama Zdravlje i Uporaba IKT-a.</p> <p>Stručni suradnici organiziraju ili razvijaju, provode i evaluiraju preventivne programe koristeći se potencijalima zajednice.</p>
<p>osr C.3.2.</p> <p>Prepoznaje važnost odgovornosti pojedinca u društvu.</p>	<p>Objašnjava interakciju i utjecaj članova zajednice i društva.</p> <p>Opisuje odgovornost za svoje ponašanje kao člana zajednice i društva.</p> <p>Objašnjava učinke nesocijalnoga ponašanja.</p>	<p>Odgovorno se ponaša u zajedničkim aktivnostima.</p>	<p>Prihvatanje društvenih normi i pravila omogućuje skladne socijalne odnose.</p>	<p>Na satovima razrednika putem pedagoških radionica u suradnji sa stručnim suradnicima.</p> <p>Dogovarati s djecom i mladima pravila ponašanja u razrednome odjelu i školi.</p> <p>Debate zašto postoje društvena pravila i norme te kako se djeca i mladi odnose prema tome, kako mogu preuzeti odgovornost za vlastite postupke.</p> <p>Uvrstiti u sve predmetne kurikulume.</p> <p>Povezati s međupredmetnim temama Građanski odgoj i obrazovanje i Održivi razvoj.</p> <p>Izvanastavne aktivnosti.</p> <p>Surađivati s roditeljima.</p> <p>Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.</p>
<p>osr C.3.3.</p> <p>Aktivno sudjeluje i pridonosi školi i lokalnoj zajednici.</p>	<p>Navodi ponašanja kojima može pridonijeti pozitivnim promjenama u školi i lokalnoj zajednici.</p> <p>Objašnjava važnost pomaganja drugima (solidarnost).</p>	<p>Sudjeluje u timskim aktivnostima.</p> <p>Pomaže članovima zajednice.</p>	<p>Aktivno sudjelovanje u školi i zajednici potiče osobno zadovoljstvo.</p> <p>Važno je biti aktivan član skupine i zajednice.</p> <p>Briga o pojedincima koji se nalaze u ekonomski nepovoljnim okolnostima korisna je za društvo u cjelini.</p>	<p>Na satovima razrednika održavati pedagoške radionice na teme koje potiču kohezivnost skupine.</p> <p>U okviru izvanastavnih aktivnosti djecu i mlade uključiti u društvena događanja suradnjom s lokalnom zajednicom i različitim organizacijama.</p> <p>Uključiti djecu i mlade u projekte koji pridonose dobrobiti škole i zajednice.</p> <p>Organizirati akcije u školi u kojima se pokazuje briga za druge.</p> <p>Uvrstiti u sve predmetne kurikulume.</p> <p>Surađivati s Vijećem učenika.</p> <p>Povezati s međupredmetnim temama Održivi razvoj i Građanski odgoj i obrazovanje.</p> <p>Surađivati s roditeljima.</p>
<p>osr C.3.4.</p> <p>Razvija nacionalni i kulturni identitet.</p>	<p>Opisuje obilježja svoga kulturnog i nacionalnog identiteta.</p>	<p>Predstavlja sebe, školu i zajednicu kroz različite prezentacijske aktivnosti.</p>	<p>Prihvata svoj kulturni i nacionalni identitet uvažavajući svoje podrijetlo, jezik, vjeru i tradiciju.</p>	<p>Pedagoške radionice na satovima razrednika. Izvanastavne aktivnosti u što raznovrsnijem obliku.</p> <p>Posjeti kulturno – umjetničkim ustanovama.</p> <p>Sudjelovanje u manifestacijama i svečanostima u školi i lokalnoj zajednici.</p> <p>Upoznavanje drugih škola i zajednica.</p> <p>Zajedničko djelovanje roditelja i škole.</p> <p>Izvanučionička nastava.</p> <p>Izvanastavne aktivnosti.</p> <p>Sudjelovanjem u eTwinning projektima putem IKT tehnologije učenici mogu komunicirati s učenicima drugih zemalja te upoznati njihovu kulturu, običaje i način života.</p> <p>Sudjelovanje u aktivnostima projekta Erasmus+.</p> <p>Suradivati s roditeljima.</p> <p>Uključeno u kurikulum međupredmetnih tema Uporaba IKT-a i Održivi razvoj.</p>

Ključni sadržaji: sadržaji školskog preventivnog programa (ŠPP), suvremene ovisnosti, rizično ponašanje i strategije samozaštite, razvijanje osobne odgovornosti, zaštita od opasnosti IKT-a, zdravi odnosi u skupini, zajednici i društvu, volontiranje, slobodno vrijeme, stereotipi i predrasude, blagdan i obljetnice.

Domena C – 4. Ciklus (1. i 2. razred četverogodišnjega i 1. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja): Ja i društvo

osr C.4.1. Prepoznaje i izbjegava rizične situacije u društvu i primjenjuje strategije samozaštite.	Prepoznaje društvene situacije koje mogu ugroziti sigurnost pojedinca i njegov integritet. Prepoznaje različite oblike nasilja u mladenačkim vezama. Prepoznaje međuvršnjačko nasilje i njegove negativne posljedice. Razlikuje oblike ovisnosti i njihove posljedice. Razlikuje učinkovite od neučinkovitih načina samozaštite. Zna koje službe pružaju pomoć i zaštitu. Povezuje utjecaj medija i društvenih mreža na donošenje odluka mladih.	Odupire se negativnim pritisecima u društvu. Primjenjuje strategije samozaštite kojima izbjegava opasnost i negativan društveni utjecaj.	Neprihvatljivi su svi oblici nasilja. Prema sadržajima medija i društvenih mreža treba se odnositi kritički. U redu je reći »ne« i pritom se osjećati dobro.	Pedagoške radionice na satovima razrednika. Vježbanje vještina i strategija odbijanja nagovora vršnjaka na neprihvatljivo ponašanje (igranje uloga, crtanje stripova). Putem izvannastavnih aktivnosti. Uvrstiti u druge nastavne predmete. Uključeno u kurikulum međupredmetne teme Zdravlje. Suradnja s roditeljima radi educiranja i pružanja podrške zbog brojnih izazova odrastanja adolescenata. Stručni suradnici organiziraju ili razvijaju, provode i evaluiraju preventivne programe. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr C.4.2. Upućuje na međuovisnost članova društva i proces društvene odgovornosti.	Zaključuje da društvene norme i pravila omogućuju siguran društveni život i socijalni angažman. Prepoznaje i analizira važnost različitih skupina te njihovu ulogu i odgovornost u društvu.	Prilagođava ponašanje i djelovanje ciljevima i normama skupina koje teže pozitivnim društvenim vrijednostima.	Pojedinac preuzima odgovornost za svoje ponašanje i poštuje prava svih članova društva.	Putem pedagoških radionica na satovima razrednika. Razmjenjivanjem stavova i iskustava među mladima o tome tko utječe na njihovo ponašanje te kako mogu preuzeti odgovornost za svoje postupke. Putem izvannastavnih aktivnosti. Uvrstiti u druge nastavne predmete. Uključeno u kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.
osr C.4.3. Prihvata društvenu odgovornost i aktivno pridonosi društvu.	Prepoznaje kako aktivno pridonositi društvu. Povezuje vlastitu društvenu odgovornost i doprinos kvaliteti života. Argumentira važnost dobrotvornoga rada i volontiranja.	Donosi odluke i djelovanjem pridonosi zajednici i društvu.	Pozitivno djelovanje u zajednici i društvu odgovornost je svih članova. Nužna je solidarnost u društvu. Pojedinac je odgovoran za stvaranje i mijenjanje kvalitete života. Dobrotvorni rad i volontiranje poželjni su oblici društvenoga djelovanja.	Putem pedagoških radionica Na satovima razrednika poticati kohezivnost skupine. U okviru izvannastavne nastave djecu i mlade uključiti u društvena događanja suradnjom s lokalnom zajednicom i raznim organizacijama. Uključiti učenike u projekte koji pridonose dobrobiti škole i zajednice. Poticati volonterstvo i dobrotvorni rad u zajednici. Organizirati dobrotvorne akcije u školi. Putem svih nastavnih predmeta. Uvršteno u kurikulum međupredmetnih tema Zdravlje i Održivi razvoj. Partnerska suradnja roditelja i škole.
osr C.4.4. Opisuje i prihvaća vlastiti kulturni i nacionalni identitet u odnosu na druge kulture.	Analizira društvene utjecaje koji oblikuju kulturni i nacionalni identitet. Prepoznaje svoje prednosti i ograničenja povezane s pripadnošću određenoj zajednici. Prepoznaje ponašanje i osjećaje koji su posljedica stereotipa i predrasuda.	Promatra društvene vrijednosti i pojave iz različitih perspektiva.	Sve kulture imaju svoje vrijednosti i trebaju se međusobno poštovati.	Putem pedagoških radionica na satu razrednika u suradnji sa stručnim suradnicima; izvannastavnim aktivnostima; posjetima kulturno-umjetničkim ustanovama. Sudjelovanjem u manifestacijama i svečanostima u školi i lokalnoj zajednici. Razmjena mladih sudjelovanjem u aktivnostima Erasmus+. Sudjelovanjem u eTwinning projektima učenici putem IKT tehnologije mogu komunicirati s učenicima drugih zemalja i upoznati druge kulture, običaje i način života mladih. Uvrstiti u druge nastavne predmete. Uključeno u kurikulum međupredmetnih tema Uporaba IKT-a, Građanski odgoj i obrazovanje i Održivi razvoj. Partnersko djelovanje roditelja i škole.
Ključni sadržaji: suvremene ovisnosti i strategije samozaštite, osobna i društvena odgovornost u razvoju rizičnih ponašanja, vrste nasilja, utjecaj medija i društvenih mreža, interesne skupine i društvo, blagdan i obljetnice, kulturni identitet i multikulturalnost.				
Domena C – 5. Ciklus (3. i 4. razred četverogodišnjega i 2. i 3. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja): Ja i društvo				
osr C.5.1. Sigurno se ponaša u društvu i suočava s ugrožavajućim situacijama koristeći se prilagođenim strategijama samozaštite.	Obrazlaže kako emocionalni, mentalni i socijalni problemi mogu ugroziti osobni integritet i sigurnost. Sigurno se služi društvenim mrežama i medijima i kritički ih procjenjuje. Primjenjuje strategije samozaštite. Zna reći »ne« u svim ugrožavajućim situacijama.	Štiti osobni integritet i sigurnost. Živi zdravim životom.	Osobna i društvena odgovornost pridonose razvoju društva. U redu je reći »ne« i pritom se osjećati dobro.	U okviru pedagoških radionica na satovima razrednika. Vježbanje vještina i strategija odbijanja nagovora vršnjaka na neprihvatljivo ponašanje (igranje uloga, crtanje stripova). U okviru izvannastavnih aktivnosti. Uvrstiti u druge nastavne predmete. Uključeno u kurikulum međupredmetne teme Zdravlje. Suradnja s roditeljima radi educiranja i pružanja podrške zbog brojnih izazova odrastanja adolescenata. Stručni suradnici organiziraju ili razvijaju, provode i evaluiraju preventivne programe. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.

<p>osr C.5.2. Preuzima odgovornost za pridržavanje zakonskih propisa te društvenih pravila i normi.</p>	<p>Prepoznaje situacije na lokalnoj i globalnoj razini u kojima su ljudska prava ugrožena. Poznaje društvene norme, pravila i zakonske propise kao i posljedice njihova nepridržavanja. Prihvata stvaranje i provođenje zakona i uviđa posljedice njihova kršenja. Obrazlaže važnost i utjecaj formalnih i neformalnih normi u različitim skupinama te se kritički odnosi prema njima.</p>	<p>Ponaša se u skladu s društvenim normama i zakonskim propisima.</p>	<p>Važno je čuvati pozitivne društvene vrijednosti i dostojanstvo pojedinca.</p>	<p>Putem pedagoških radionica na satovima razrednika. Razmjenjivanjem stavova i iskustava među mladima o tome tko utječe na njihovo ponašanje te kako mogu preuzeti odgovornost za svoje postupke. Izvanastavnim aktivnostima. Uvrstiti u druge nastavne predmete. Uključeno u kurikulum međupredmetnih tema Građanski odgoj i obrazovanje i Održivi razvoj. Stručni suradnici savjetuju učenike, roditelje i učitelje.</p>
<p>osr C.5.3. Ponaša se društveno odgovorno.</p>	<p>Analizira događaje u zajednici i društvu i bira priliku za uključivanje u društvene aktivnosti važne za život mladih. Volontiranje povezuje s društvenim ponašanjem kojim pridonosi zajednici te osobnom zadovoljstvu, iskustvu, rastu i razvoju.</p>	<p>Aktivno sudjeluje i pomaže u različitim aktivnostima zajednice i društva.</p>	<p>Pojedinac uvelike pridonosi različitim društvenim procesima.</p>	<p>Putem pedagoških radionica na satovima razrednika poticati kohezivnost skupine. U okviru izvanučioničke nastave djecu i mlade uključiti u društvena događanja suradnjom s lokalnom zajednicom i raznim organizacijama. Uključiti učenike u projekte koji pridonose dobrobiti škole i zajednice. Poticati volonterstvo i dobrotvorni rad u zajednici. Organizirati dobrotvorne akcije u školi. U svim nastavnim predmetima; uključeno u kurikulum međupredmetnih tema Građanski odgoj i obrazovanje i Održivi razvoj. Partnerska suradnja roditelja i škole.</p>
<p>osr C.5.4. Analizira vrijednosti svog kulturnog nasljeđa u odnosu na multikulturalni svijet.</p>	<p>Analizira i kritički se odnosi prema iskustvima svoje i drugih kulturnih zajednica.</p>	<p>Živi u skladu s vrijednostima i kulturom svoje zajednice poštujući kulturni identitet drugih.</p>	<p>Kulturalne razlike obogaćuju.</p>	<p>Održavanjem pedagoških radionica na satu razrednika u suradnji sa stručnim suradnicima. Izvanastavne aktivnosti. Posjeti kulturno – umjetničkim ustanovama. Sudjelovanja u manifestacijama i svečanostima u školi i lokalnoj zajednici. Razmjene mladih u okviru aktivnosti Erasmus+. Sudjelovanjem u eTwinning projektima učenici putem IKT tehnologije mogu komunicirati s učenicima drugih zemalja i upoznati druge kulture, običaje i način života mladih. Uvrstiti u druge nastavne predmete; uključeno u kurikulum međupredmetnih tema Uporaba IKT-a i Održivi razvoj. Partnersko djelovanje roditelja i škole.</p>
<p>Ključni sadržaji: rizične društvene situacije i strategije samozaštite, društveni utjecaj na ovisnost, kritički stav prema medijima i društvenim mrežama, osobna odgovornost za ponašanje u društvu, odgovornost za očuvanje društvenih vrijednosti, formalne i neformalne norme u različitim društvenim skupinama, volontiranje, mladi kao resurs u društvu, kulturni identitet i multikulturalnost.</p>				

¹ Izražavanje emocija na različite načine (glazba, pokret, riječ, crtanje, modeliranje) povezano je s umjetničkim područjem. Tehnika se primjenjuje bez vrednovanja i interpretiranja.

² Asertivnost podrazumijeva zauzimanje za svoje stavove bez ugrožavanja drugih.

E. UČENJE I POUČAVANJE MEĐUPREDMETNE TEME

Iskustva učenja

Ciljevi učenja unutar ove međupredmetne teme ostvaruju se na temelju ukupnoga iskustva učenika u svim obrazovnim ciklusima. Poučavanje osobnoga i socijalnoga razvoja prilagođeno je njihovim razvojnim mogućnostima i potrebama te usklađeno sa specifičnostima okruženja. Na početku svakoga ciklusa učenicima se objašnjavaju odgojno-obrazovna očekivanja čije se ostvarivanje sustavno prati.

Za stjecanje znanja, vještina i stavova nužnih za razumijevanje sebe i vlastitih emocionalnih stanja, razumijevanje drugih, uspostavljanje i održavanje bliskih odnosa, postavljanje i ostvarivanje ciljeva, rješavanje problema i donošenje odluka važna je aktivna uključenost učenika. Odgojno-obrazovna očekivanja ostvaruju se primjenom različitih metoda i oblika poučavanja: učenje istraživanjem, učenje uz igru, projektne aktivnosti, učenje prema modelu, igranje uloga, ekspresivne metode, diskusije, debate, poticanje kritičkoga mišljenja, rješavanje problemskih zadataka, suradničko učenje (rad u paru, malim skupinama učenika ili timski rad). Potiče se uporaba multimedijjskih sadržaja, radionički pristup i izražavanje osobnih doživljaja.

Osobni i socijalni razvoj učenika potiče se i međugeneracijskom suradnjom, volontiranjem te vršnjačkom pomoći.

Uloga učitelja i odgojno-obrazovnih radnika

Učitelj objašnjava važnost osobnih i socijalnih vještina povezujući ih sa svakodnevnim iskustvom učenika te daje primjer svojim ponašanjem. Vještine se uvježbavaju i potiče se njihova svakodnevna primjena. Učenici opisuju svoje doživljaje, osjećaje, ponašanje i posljedice te navode što bi, bude li potrebno, učinili drugačije.

Učitelj promovira vrijednosti solidarnosti i suradnje, iskazivanje osobnog mišljenja na način da se ne ugrožavaju i ne obezvređuju drugi. Potiče slobodno izražavanje stavova i uvjerenja u sigurnome ozračju uz podršku, razumijevanje i prihvaćanje učenika. Daje što više konkretnih i specifičnih informacija o njihovom ponašanju i napredovanju. Povratne su informacije motivirajuće, usmjerene na ponašanje, a ne na osobu. Uključuju afirmaciju jakih strana učenika i prepoznavanje mogućih područja za napredovanje. Učitelji međusobno surađuju i razmjenjuju ideje i materijale.

Važnu ulogu u poticanju i razvijanju osobnih i socijalnih kompetencija učenika imaju stručni suradnici (psiholozi, pedagozi, socijalni pedagozi, logopedi, edukacijski rehabilitatori, knjižničari). Svojim stručnim znanjem podrška su učenicima u osobnome i socijalnome razvoju. Stručni suradnici koordinatori su aktivnosti povezanih s planiranjem i provođenjem ove međupredmetne teme u suradnji s ravnateljem i učiteljima. Partnerstvo škole, roditelja i zajednice uvjet je za osobni i socijalni razvoj pojedinca. Svakoj mladoj osobi koja se nalazi u ekonomski nepovoljnom položaju potrebno je pružiti pomoć te osigurati pravednost i podršku u sustavu odgoja i obrazovanja.

Materijali i izvori

Škola i učitelji osiguravaju optimalne uvjete i dostupne materijale za učenje koje učenici odabiru u skladu sa svojim interesima. Sadržaji učenja i poučavanja povezuju se sa stvarnim životom. Koriste se konkretnim situacijama iz razrednoga odjela, škole i života učenika štiteći pritom privatnost i osobnost.

Učitelj osigurava uvjete za postizanje uspjeha u skladu s razvojnim mogućnostima i sposobnostima učenika, izbjegava usporedbu s drugima, povezuje uspjeh s uložnim naporom u izvođenju zadatka te prati i vrednuje njihov osobni napredak. U skladu s razvojnom dobi i mogućnostima učenika potiče preuzimanje odgovornosti za vlastito ponašanje i uspjeh.

Okružje

Učenici aktivno sudjeluju u svim oblicima života i rada u školi uz poticaj na aktivniju ulogu u oblikovanju prostora u kojemu uče i rade. Školski prostor omogućuje funkcionalne promjene rasporeda sjedenja što učenicima pruža priliku za bolje povezivanje i upoznavanje. Prostor škole rabi se i za prezentiranje radova učenika.

Osobni i socijalni razvoj potiče se u okružju podržavajuće atmosfere u kojoj učenici mogu slobodno istraživati, doživljavati nova iskustva, katkad i pogriješiti bez straha od negativnih reakcija učitelja ili suučenika. Promovira se stav prema kojemu je pogreška prilika za učenje.

Pozitivna socijalna klima u razrednome odjelu i školi te otvorena komunikacija zasnovana na partnerstvu, poštovanju, toleranciji i empatiji, uključivanju u rad s drugima i u rad za druge, svih učenika i odgojno-obrazovnih radnika, potiče učinkovito i trajno usvajanje odgojno-obrazovnih očekivanja.

U procesu istraživanja i razvoja osobnoga identiteta učenicima se pomaže razumjeti čimbenike koji utječu na njegovo formiranje, potiče se prihvaćanje različitosti i tolerancija različitih identiteta.

Škola nudi širok izbor izvannastavnih aktivnosti što omogućuje ostvarivanje različitih interesa prilagođenih potrebama učenika. Omogućuje im se razgovor s osobama koje su uspješno izgradile svoj identitet i koje služe kao pozitivni modeli.

Osjećaj povezanosti i pripadnosti razrednome odjelu i školi, kao i osjećaj pripadnosti obitelji, važan je zaštitni čimbenik razvoja povezan s pozitivnim ishodima. Učenici koje se usmjerava u poticajnome školskome okružju, usredotočeniji su na učenje, motivirani su i postižu bolji uspjeh.

Uz školu i obitelj u ostvarivanje ciljeva ove međupredmetne teme uključuje se uža i šira društvena zajednica. Posebnu ulogu u tome imaju odgojno-obrazovni radnici učeničkih domova. Škola angažira različite stručnjake i predstavnike zajednice, osigurava uvjete za povezivanje s drugim školama i ustanovama u svome okružju ili drugim gradovima u Republici Hrvatskoj, zemljama Europske unije, pa i šire.

Određeno vrijeme

Odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj ostvaruju se u svim predmetnim kurikulumima i kurikulumima međupredmetnih tema u svim odgojno-obrazovnim ciklusima. Uklopljena su u redovitu nastavu i sadržaje predmetnih kurikuluma, satove razrednika ili se ostvaruju kao zasebni projekti. Ostvarivanje očekivanja međupredmetne teme omogućuju educirani učitelji i stručni suradnici. U predmetnim kurikulumima obrađuju se teme koje se odnose na razvoj slike o sebi, učenje o emocijama, učinkovito rješavanje sukoba, sprečavanje razvoja stereotipa i predrasuda.

Grupiranje djece i mladih

Teme osobnoga i socijalnoga razvoja realiziraju se sa svim učenicima iz istoga razrednog odjela ili povezivanjem učenika iz više razrednih odjela ili škola. Neke teme namijenjene su manjim skupinama učenika (daroviti učenici, učenici niskoga samopoštovanja, učenici s teškoćama, ranjive skupine učenika...). U realizaciji odgojno-obrazovnih očekivanja potiče se i vršnjačka pomoć, suradnja učenika različite dobi koja je obostrano korisna. U međusobnoj komunikaciji uvježbavaju se i razvijaju socijalne i komunikacijske vještine: mlađi uz pomoć starijih lakše svladavaju gradivo, što pridonosi realnom osjećaju učinkovitosti, dok stariji jačaju samopouzdanje i samopoštovanje pomažući i prenoseći svoje znanje i iskustvo. Prema potrebi s učenicima se radi individualno. Osim stručnim suradnicima to je omogućeno i učiteljima koji u svojoj satnici imaju predviđeno vrijeme za individualni rad s učenicima.

U ovoj međupredmetnoj temi osobito je važno imati na umu složenost učiteljeve uloge: učitelj osigurava uvjete za učenje i poučava, ali i razumije, pomaže i usmjerava učenike. Poticanje osobnoga i socijalnoga razvoja moguće je ako su učenici razvili povjerenje prema učiteljima koji su profesionalni i autentični te imaju realnu sliku o sebi. Učenici uspješnije razvijaju pozitivne odnose s drugima ako je učitelj model odgovarajućih ponašanja, daje jasna pravila i očekivanja u radu.

Kontinuirani rad na osobnome i socijalnome razvoju odgojno-obrazovnih radnika i podrška u suočavanju s izazovima učiteljskoga poziva povezuju se s većim zadovoljstvom poslom i boljom podrškom osobnom i socijalnom razvoju djece i mladih.

F. VREDNOVANJE U MEĐUPREDMETNOJ TEMI

Osnovna svrha vrednovanja jest praćenje napredovanja učenika, poticanje dubinskoga i trajnoga učenja te primjena znanja u novim životnim situacijama.

Procjenjivanje osobnoga i socijalnoga razvoja sastavni je dio procesa učenja i poučavanja.

Učenicima i roditeljima pruža kontinuirane, pravodobne i kvalitetne informacije o napredovanju učenika, učiteljima daje refleksiju o kvaliteti njihove prakse, a školama podatke za planiranje kurikuluma.

Školski kurikulum opisuje načine ostvarivanja međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj, kao i načine vrednovanja uz mogućnost korištenja vanjskoga vrednovanja.

Što se vrednuje?

U okviru kurikuluma osobnoga i socijalnoga razvoja određene su tri domene za svih pet ciklusa odgojno-obrazovnih očekivanja. Na osnovi određenih očekivanja kontinuirano se prati učenikova razina usvojenosti znanja, vještina i stavova. Jasni kriteriji, odnosno konkretna odgojno-obrazovna očekivanja omogućuju procjenu uspješnosti učenika u postizanju (ostvarivanju) odgojno-obrazovnih očekivanja u procesu vanjskoga vrednovanja.

Napredovanje učenika prati se u okviru svih nastavnih predmeta, sata razrednika i izvannastavnih aktivnosti. Procjenjuje se osobni i socijalni razvoj svakoga učenika posebno.

Koji se pristupi i metode vrednovanja rabe i kada?

U procesu praćenja učenja u međupredmetnoj temi Osobni i socijalni razvoj rabe se različiti pristupi i metode prilagođeni očekivanjima i kontekstu u kojemu se uči.

Procjena razine postignuća učenika ostvaruje se integracijom različitih izvora podataka. Kontinuirano praćenje učenika i vertikalna protočnost informacija preduvjet su za vrednovanje napredovanja.

Pristupi i metode praćenja:

1. Procjene učitelja i stručnih suradnika

Na početku svakoga ciklusa učenicima se objašnjavaju odgojno-obrazovna očekivanja. Procjenjivanje razine postignuća opisno je, a ne brojčano, i uključuje postignutu razinu očekivanja. U zajedničkoj procjeni sudjeluju članovi razrednoga vijeća i stručni suradnici na kraju svakoga ciklusa.

Osobni i socijalni razvoj učenika prati se pomoću mapa osobnoga razvoja u kojima se pohranjuju radovi učenika, informacije o sudjelovanju u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima za svaki ciklus te bilješke učitelja i stručnih suradnika o učeniku. Učitelji i stručni suradnici prate napredak učenika i drugim načinima praćenja i procjene opisanima u školskom kurikulumu.

2. Procjene učenika

Uključuju samoprocjenu učenika i povratnu informaciju vršnjaka, što učenicima pomaže u razumijevanju sebe, drugih i odnosa s njima.

Kako izvještavati o ostvarenju odgojno-obrazovnih očekivanja u međupredmetnoj temi?

Tijekom svakoga ciklusa učenici i roditelji dobivaju usmene informacije o postizanju odgojno-obrazovnih očekivanja sa svrhom unapređivanja učenja i napredovanja. Povratne su informacije konstruktivne, jasne, usmjerene na ponašanje, ohrabrujuće i poticajne za učenike i roditelje te usmjeravaju učenike prema postizanju što boljega postignuća.

Članovi razrednih vijeća i stručni suradnici koji rade s učenicima na kraju svakoga ciklusa daju usmene izvještaje o ostvarenju odgojno-obrazovnih očekivanja učenika na sjednicama razrednih vijeća.

Sve prikupljene podatke razredni učitelj/razrednik objedinjuje u jedan opisni izvještaj koji se daje učenicima i roditeljima na kraju svakoga ciklusa usmenim putem i u skladu sa školskim kurikulumom.